

(המשך ממעמד 24)

האישיות המרכזית. הוא קרא ל"אבאקואציה" מפני שהאמין בהידרדרות מצב היהודים. עם התגברות הלאומנות ב"אירופה כולה, ז'בוטינסקי לא יכול היה להאמין בשואה, כי לא האמין במלחמה.

ימים מעטים לפני שצבאות היטלר פלשו לפולין, ר' בישרו את הקץ למיליוני יהודים, כתב ז'בוטינסקי מאמר שבו הודיע החלטית שלא תהיה מלחמה, מפני שכל העמים יודעים את כוונתה הגורא של הגשק המודרני, ואיש מהם לא יהיה די מטורף כדי להפעילו. כאשר היו שסיפקו בניתוח זה, עוד הספיק ז'בוטינסקי, ערב המלחמה, לממש, לכתוב מאמר שני, שליילג על המפקקים. אופטימיזם זה קפץ אותו.

אחרי פרוץ המלחמה יעבר לארצות-הברית. הוא גר שם בדירה קטנה ועלובה, בצד המערבי של מנהאטן, כאשר הציע לו הילל קוק דירה נוחה ומרווחת יותר שמצא בצד המזרחי, סירב ז'בוטינסקי. באמריקה היה גלמוד. אשתו נשארה בבריטניה המופרצת. התנועה המפוארת בניו-יורק אירופה חסלה על-ידי הכיבוש הנאצי, ושירידיה ניסו להציל את עצמם ככל שיכלו. באמריקה היתה התנועה קטנה ודלה.

לבו של המנהיג הגדול בשבוע, כאשר רקעו המגפיים הנאציים ברחובות פאריס. כיבוש עיר-האזרח סימן, בעיניו, את סוף העולם שהיה לו. לדעת מכירי, זהו המאורע שהנחית עליו את המסה האחרונה — ולא הפילוג שחל באצ"ל באותם הימים בין דוד רוטאל ר' אברהם שטרן.

ז'בוטינסקי נראה מדוכא עד מוות. איש לא ידע כי לקה במחלת-יד, בביקור במחנה-הקייק עזבו של בית"ר קרם ומת מהתקפי-לב. הוא היה קרוב ליום הולדתו ה-60. תיו לו ארבעה דולארים בכיס.

לנין וסטאלין

כיב יחסו של ז'בוטינסקי לבנין גרקמה אגדה, כמו סביב יחסו של לנין לסטאלין, ומסיבות דומות. כדי למלא את תפקידו כמפקד אצ"ל, ולאחר מכן כראש תנועת-ההצלה, היה בנין זקוק לאדרכת של לגיטימיות, כיחש-העצור המזכיר של המנהיג. לפי אגדה אחת, שמע ז'בוטינסקי את נאומו של בנין בן ה-21 — שוב באום גדול — בכינוס העולמי השני של בית"ר בקראקוב, ב-1935, קפץ על רגליו ומתאו לו כפיים במשך דקות ארוכות. "באותו מעמד עבר לחש בין הנלכחים: ה"חורש" ו"זהו סיפור מופקפק מכמה בחינות.

לנין לא אהב את סטאלין. הוא מינה אותו לתפקיד המפתח של מנהיג המיליטריה. מפני שראה בו איש-ביצוע בלבד, שלא יגיע רחוק. מאוחר בחייו הבין את השאפתנות המסוכנת של האיש, וכלל בצוואתו אוזניה ומפניו. אך זה היה מאוחר מדי, והצוואה נגנזה על-ידי הירושל. שהציג את עצמו כתלמידו וכממשיכו של הרב. במרוצת הזמן תארה אתהו של לנין לסטאלין במיליוני מאמרים. תמונת ופסלים.

ז'בוטינסקי בוודאי הכיר בכשירו של בנין. אך ז'בוטינסקי לא הקיף את עצמו באנשים מוכשרים, אלא באנשים שהיו אהודים עליו. אילו אהר את בנין, בוודאי לא היה משתמש נגדו בדברים כה מעליבים כמו המשגל של הדגת התורקות, וזא היה מיייעץ לו לקפוץ לתוך הוויסלה. פולמוסן במריק כמוהו וכוז היה להלביש את הרברים בלשון פחות פוגענית.

בנין בוודאי לא נמנה עם החוג המצומצם של מקורבים, שיקפו מים על ידיו של ז'בוטינסקי, כמו פרוספ, מרלין, רמבה ולרובצקי. הוא לא אמר לבנין, כפי שאמר לדוד רויאל, כשראה אותו בפעם הראשונה באותה פגישת פשרה בפאריס: "אהודי, לאש כמון היכיתי שנים רבות!" הוא התכוון לטיפוס החדש של צעיר ארצישראלי, בעל תכונות של חייל סדיר.

ז'בוטינסקי מינה את בנין רק באיחור לתפקיד נציב בית"ר בפולין. לא היה לו שום קשר למינוי בנין לתפקיד המפקד באצ"ל.

אולם במשך הזמן משנים הדברים את ציביו, ונדרמה שגם בנין מאמין עתה שהיה קיים מעין קשר מיסטי ישיר בינו ובין ראשי-בית"ר. לא זה בלבד שז'בוטינסקי, "עמד על גבו", כאשר נתן את הפקודות למיבצעי אצ"ל, אלא שששיחת עם ראשי לח"י, שבחן נודנה האפשרות של איחוד שתי המחתרות, ב-1946, הציג הנציב אולטימטיבי: שהמחתרת המאוחדת תכריז על זאב ז'בוטינסקי כעל "אבי המרד" (לח"י התנגד לכך, ואילו בנין התנגד לתנאי של לח"י). להגדיר את המאבק כמלחמה ב"אימפריאליזם הבריטי". בהתחדש המשא-המתן כעבור שנה ויתר בנין על דרישתו, וקיבל את דרישת לח"י. בכל זאת לא יצא האיחוד לפועל.

השנה, בדברו על אישיותו המופלאה של ג'ימי קארטר, הוזכר בנין שהוא היה, שבע שנים במחיצתו של זאב ז'בוטינסקי, "שחזר יודע, על כך, להעריך את כוחה של אישיות, וזו חזר על כך בתודמותו אחרת. אולם היה זה תיאור כמלי, וזר מאשר עוברתני. ז'בוטינסקי נע ונד בעולם, בנין אמנם ראה אותו פעמים רבות, כשהמנהיג שהה בפולין, אך נראה כי הוחם בין השניים היה רחוק מלהיות אינטימי.

דו"קישום

א ה ידיעה על מותו של המנהיג שמע בנין כי וולנה.

כאשר הולקה פולין בין הנאצים והסובייטים, על פי הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, נמלטו בנין, ילין-מור ואלדד תחילה לעבר הגבול הרומני. בנין נאסר על-ידי הסובייטים בלבוב, אך שוחרר תוך זמן קצר. משראו שאין הצלה בכיוון זה, החליטו השלושה לעבור צפונה, לוולנה, העיר הפולנית שנמסרה על פי ההסכם לליטא, שהיתה עדיין עצמאית. בדרך-לא-דרך, בשבילים צדדיים, בין הגייסות הגרמניים המתקדמים, הגיעו השלושה עם נשותיהם לעיר המיבטחים. המיבטחים לא ארכו ימים: כעבור זמן קצר פלש הצבא האדום לליטא. השלושה מצאו את עצמם תחת כיבוש סובייטי.

בנין מספר כי קיבל את הידיעה על מות ז'בוטינסקי במיברק מלונדון, שבו נאמר כי "הדוד סאם נפטר". אלדד וזכר כי מישלו ושמוע את הידיעה ברדיו לונדון, והביא אותה למטבח, שהוקם למען פליטי בית"ר. לדברי בנין, החליטו הכל לעגוד סרטים שהורים, תערבו לז'בוטינסקי זכרה בעת הלוויית חבר, תוך הגפת דגלים. אלדד וזכר את הסכם בצורה מחתרנית יותר: לדבריו קרא בנין את הימנון בית"ר, אך לא שר אותו, ונאמר קדיש. לאחר מכן התסורו משתתפי הטכס בקרב באי הלווייה אחרת. בכל זאת ישמעו השלטונות הסובייטיים על קיומו.

באותה עת קרה משהו שגילה את אחת מתכונות-האופי הבולטות ביותר של בנין — גילשה רומנטיות-אבירית, הנובלת בדו"קישויו טיות, ולא פעם אף עוברת גבול זה.

בנין קיבל בוולנה מיכתב מארץ-ישראל, שבו נמתחה ביקורת על כך שנמלט מורשה: "קברניט עזב אחרון את הספינה הטובעת!" בנין גרעש, כינס קשיבה של נציבות בית"ר והודיע כי הוא החליט לחזור לוורשה והכבושה בידי הנאצים. רק בקושי עלה בידי חבריו להניאו מכך.

מחווה יסוג זה חוזרת לאורך כל דרך-חייו של בנין. כאשר פתח התחנה של ברגרין באש על אלטרינה בחוף תל-אביב, היה בנין של הסיפון. האנניה, עמסת התחמושת, יכלה להתפרץ בכל רגע למיליון רסיסים רבי-החובל הנאמריקאי העלה דגל לבן בתורן. בנין חבט להוריד את הדגל. הדגל הורד, הועלה שוב. החברים תבעו שבנין לרדת מן האניה ולהציל את

עצמו. בנין סירב. "הוא רצה למות על האניה!" סיפר ושמאלו מרלין, שנפצע באניה. אחד מיריביו של בנין טען: "הוא ראה את עצמו עומד ומצדיע על גשר האניה וטובע יחד עימה, כדרכו של קברניט נאמן. הוא שכת שהאניה היתה תקועה בחול, ולא יכלה ביכולת לשקוע."

לפוסף דחפו החברים את בנין בכוח מן האניה לתוך המים. למחרת ביקר אלדד אצל בנין במפקדת אצ"ל. הוא מתאר את הפגישה כך:

"פיתאום מביאים ידיעה שהמשטרה הצבאית מתקרבת למקום, והשעות הן שעות מאסרים המוגנים בליווי מעשי אכזרית במקומות שונים בעיר (תל-אביב)."

"מה יהיה כאן? אני שואל."

"כאן תבנו".

"כך? וכן, מה אתה עושה כאן? הרי הם יסיימו את מה שלא הצליחו לשנות אתמול. הרי הם ירצחו אותך!"

"יתכן, אך אני אשאיר עד אחרון חיילי. הנה, הנה אתני מנתם הנאביר, הננו הרומנטיקן האחרון בין הלוחמים לחופש בעולם. הנה זה שרצה לחזור לוורשה הנאצית, זה שלא רצה להכתים את שמו כעריק."

"מנחם, איזו גבורה היא זו? והי ברירה מן המערכה. לנין לא היה עושה כך. לנין הסתתר ביער, רחוק מהאש, ומשם ניהל את המשפט הניצח."

המישטרה הצבאית לא באה, ובנין — שגם אז לא נשא נשק — לא נאלץ למות עד מישמרתו. הרמז של אלדד על פרשת העריקה מתייחסת לדרישה שהוצגה לבנין, מייד עם בואו ארצה כחייל הצבא הפולני

בנין (במדי צבא אנדרס) ואשתו (1942)

של אנדרס, לערוק ולהצטרף למחתרת. בנין סירב בתוקף, בטענה כי אין זה נאה לערוק מצבא, הלוחם בנאצים. לשוא טען אלדד באוניה שהבדירה היא בין עריקה ומצבא הפולני ובין עריקה ממלחמת-הזשיתורד העברית. בנין פסל: "המושג הכבוד אינו קיים עוד אצלך?" בנין עצמו סיפר, לא מכבר, שביגלד סירובו לערוק נדחה המרד ששיטתן הבריטי בחצי שנה.

העיר אלדד בסיפרו: "הרד זכבוד חייבים להיות הר נשמה היתרה של האדם. כתרר של אדם, אבל לא ראשו של אדם. יפה הכתר לראש, אבל אין יופי בכתר עצמו, ואין יופי בכתר שאינו במקומו." הרמז הכרוך: אצל בנין בא מושג הכבוד במקום המחשבה הראציונלית, והמחווה הרוך קישוטית עזודה לתפוס את מקום החשבון הקר. לגבי ראשי-ממשלה זוהי תכונה מוסכנת מאד. יתכן שהיא נובעת מן החינוך הרומנטי-אבירי שקיבל בגימנסיה הפולנית.

כיבוש ארמון הוצ'יב

א לחינם מעריך בנין את גיוסה גאריבאלדי, לוחם השיהורר האיטלקי, שדגל במחווה הרומנטית-הפגני תית כאמצעי להשגת המטרה. השנה אמר כמה פעמים כי שלושית גיבוריו הם הרצל, ז'בוטינסקי וגאריבאלדי — שלושה אנשים שונים מאד זה מזה, שההבדל היחיד הי משותף להם הוא היותם הרומנטי לפוליטיקה.

הגישה של גאריבאלדי לא היתה נתלתה של בנין בלבד. היא היתה טבעית עמוק באופייה של התנועה סולה. היא מצאה לה מדי פעם ביטוי ברעיונות, הנראים כיום כמוזרים.

לפני מלחמת-העולם השנייה, ושנייתה בן-לילה את המציאות, ריחפו בחלל של אצ"ל שני רעיונות, שלא הגיעו לידי גבוש בתוכניות מעשיות, אך שדובר בהם רבות.

האחד היה של רויאל. ב-1937 הציע לכבוש את העיר העתיקה ליום-ימיים, להניף עליה את הדגל העברי ולהכריז על עצמאות המדינה היהודית. באותם הימים לא מנה כחום המשותף של אצ"ל ובית"ר אלא כמה מאות לחממים פוטנציאליים.

הרעיון השני, ושצן ב-1939, חשהיה קשור בשמו של שטרן, היה לשגר בגלוי מחופי אירופה ארמאדה של ספינות, ובה הגשק שנצבר על-ידי אצ"ל בפולין והאנשים שאומנו במחנות-ההדרכה, בהסותה של הממשלה הפולני-גית.

ארמאדה זו היתה צריכה לכבוש ראשי-גשר בחוף הארץ ולהכריז על עצמאות.

באמצע מלחמת-העולם הציע מנהיג רויזוניסטי, וול-פגאנג פון וייזל, לקרוא ארצה את החיילים הארצישראליים ששירתו בצבא הגרמני ברחבי המזרח התיכון, לקבצם יחד עם אנשי הגננה, אצ"ל ולח"י, להכריז על הקמת המדינה היהודית כדומיניון בריטי, ולהעמיד את ממשלת בריטניה לפני עובדה קיימת.